

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъэээт

Щыңызғақтүрк ығызышты

Псауныгъэм икъэухъумэн, гъэсэньгъэм, куль-
турэм, спортым афэгъэзгээ организацье заулэмэ
2017-рэ ильэсым Урысые Федерацием и Прези-
дент и ЭлэпчИэгъэнэ фонд мыльку къазэрафыхагъэ-
къыштэм ехылIэгъэ унашьом Урысые Федера-
цием и Президентэу Владимир Путиныр шэкЮ-
гъум и 25-м кIатхажыгъ

Къэралыгъом ипащэ иунэшъуакІэ диштэу Мыекъопе районымкІэ къутырэу Северо-Восточные Сады дэт кіэлэцъыкly ыгъыпІэу N 33-м игъекіэжын пае Адыгеим сомэ миллион 51,5-м ехъу къылу-кіэшт. А мылькумкІэ зигугу къэтшыгъэ кіэлэцъыкly ыгъыпІэм гъэцкіэжын юфшіэнхэр рашилпіштыых, ищагу зэтирагъэпсыхъашт.

Социальнэ мэхъанэшхо зилэмы псэуальхээр къэралыгъо шапхъэхэм адиштэнхэмкІэ проектхэр зэрагъэцакІэхэрэм, хэгъэгум и Президент илэпэчэгъэнэ фонд къыхагъэкырыа мылькур зэрагъэфедэрэм Адыгэ Республиком и Лишихъашт

Шыгуу къэтгээкъыжы: пас-
уныгъэм икъеухумэн фэгъэ-
зээгэ учреждении 3-мэ, куль-
турэмкэ унитлумэ, Мыекъуапэ-
изы кіләпэцыкү Ыыгыпэ ягъэ-
кілжын дае Владимир Путин

ным инашъокіэ Урысыем и Президент іләпчіләгъянэ фонд ыпекін соме миллион 84-рә фәлиз күнхалғаның агы.

Фэдиз къыхагъэкыгъасть.
Социальна мэхъянэшхо зилэмы псэуальзэхэр къералыгъо шапхъэхэм адиштэнхэмкээ проектихэр зэрагъэцаклэхэрэм, хэгъэгум и Президент илэпэчлэгъэнэ фонд къыхагъэкырэ мылькур зэрагъэфедэрэм Адыгэ Республика и Лышихъяэу Къумпиль Мурат ышъхъэкээ гүнца альефы.

Адыгэ Республикаэм и Лышъхъэ Ипресс-Къулыкъу

Пшъэрыльхэр зэрагъэцак! Эхэрэм лъыплъэшт

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэзыу планернэ зэхэсигьбоу тыггуасэ иЛагъэм тхамэтагьор щызэрихъягь Адыгэ Республикэм и Лышьхъэу КъумПыл Мурат. Республикэм ипащэ министрэхэм я Кабинет ыпэкІэ фигъеуцугъэ шишэрыльхэр гъэцэкІагъэх зэрэхъуугъэм изэфэхысыжжэм, мы уахьтэм анахъэу анаІэ зытырагъетын фээльзэнкьюохэм къэзэрэуцугъэхэр атегушыІагъэх.

АР-м и Лышъхъэ анахъэу ынаңа зытыридзагъэр УФ-м и Президент ижъонигъоклэ унашъохэм ягъецкээн епхытгъэу бюджетникхэм ялжъяапкэ къэгъельэгъон гъенефагъехэм аңеъсыгъэн зэрэфаар ары. Джыдэдэм щылэ къэгъельэгъонхэр гьогу картэм рагъапшэхээ ми-нистерьствэхэм япащэхэм зэфхыхыжъхэр ашынхъэу, пшъэ-рыльхэр зэштохыгъэхэ зэрэхъуухэрэ мазэ къес льыппльэн-хэу республикэм ипащэ къафи-гъэптигъ. Профильнэ ведомст-вэхэм япащэхэм къызэрэхагъэцгъэмкэ, лэжъяапкэм ихэ-гъэхъонкэ пшъэрлыгъхэр гъэ-цеклагъэхэ хьущт. Джащ фэ-дэу Урысые Федерацием финансхэмкэ и Министерьствэрэ Адыгейимрэ зэдашыгъэ зээ-гъыныгъэм къыдыхэлтыгъэу, къэгъельэгъон зырыххэр гъэцэ-клагъэхэ зэрэхъуухэрэм аналэ-тырагъэтын зэрэфаар зэхэс-гъом къышауагь. Аш хэхъэх мыльку шхъялэмкэ инвести-цихэм ахэгъэхъогъэнир, биз-нес цыклум ыкли гуртым хэ-щагъэхэм япчьяагь нахыбэ-шыгъэнир, тофшлэпнэ чылпэ-зимыгъэу учетым хэтхэм япчья-гъэ къыщыгъэкэлгъэнир. Мы-къэгъельэгъонхэр гъэцеклагъэ-хэ зымыхъукэ, республикэм къылекхъэрэ ахьщэ лэптигъур-нахь makэ ашын зэральэкы-щтыр Адыгейим и Лышъхъэ хи-гъэунэфыкыгъ. Ар къыдалтын-тээ, ведомствэхэм ыкли къу-лыкъухэм ялофшлэн агъельэ-шиныеу къафигъэптигъ. Минис-терствэхэм ялтыклохэм къызэ-

ралыгъэмкѣ, мы лъэнныкъомкѣ
пшъэрылъхѣр зэкѣ республи-
ком, шаланакъх.

АР-м и Лышъхъэ къыгъеу-
цугъэ пшъэрлыхъэр зэшъохы-
гъэх зэрэхъурэм, гумэкыгьо-
хъэр, щыкыагъэхэр дэгъэзыжы-
гъэнхэмкэ Ioфэу ашлэрэм изэ-
фэхъысыжхъэм министерствэ-
хъэм япащхъэр къатегущыагъэх.

— Пишъерлыкъ зыфэдгъэ уцужъхъээ, тызэгъусэу ахэр зэшъотхынхэм тыпильын фае. Джащыгъум итхъухъагъэр зэкэ гъэцэкигъэ хъущт, — кыныуагъ Күмпльң Мурат.

АР-м и Лышъхэ ыпеклэ къафигъэуцугъэхэ пшъерильхэр гъэцэklагъэхэ зэрхэугъэ-

хэм язэфэхьысыжъхэр ахэм къашыгъэх. Къумпъыл Мурат

муниципалитетым зыщээм үүж пацхээм анахьэу анаэ зыты- рагъэтын фэе лъэныкьюо кыы- гъэнэфагъэхэмкээ юфуу ашал- гъэм А. Хъачмамыкъор кыы- тегуущылагь ыкыи гумэкыгъуюу щытхэм ашыщхэр дэгъэзы- жыгъэнхэмкээ республикем ипащэу йэлпилгъу къафхэхуу гъэм фэрзагь. Аш хэхьэх къуаджэхэу Гъобэкъуаэр Пэнэж- жыкъуаэр яурамхэмрэ ягъо- тижимирэ синийхэм бүгээтийн

Гүхэмрэ ашылхэм якъэй бэнээ фын, республике гьогоу «Адыгэ-къал — Инэм — Бжъэдигыу-хъабл» зыфиорэм щынагъс зыдэштыэ чыпгэхэу къыхиу-бытэхэрээр зэтэгзэпсихъэгъэнхэр. Къуаджэу Пщыкъуйхъа-блэ культурэм и Унэу щашын рэр ыкъэм фэктуяга. Джащ фэлч АР-м и Пщыкъа райончим

дэу АР-м и Лышьхэ районым зыщэлээм ыүж къуаджэхэу Ас-къэлаэрэ Гъобэккуаэрэ ащи-лэхэ пищеблокхэм ягъэцкэлэжын епхыгъя юфшэнхэр нахь агъэльтэшыгъяэх. Псэүп!эу Лъэ устэнхъаблэ дэт кілэлэцыкly ыгъып!итум ягъэцкэлэжын ыкли гурьт еджап!эм къыпышыль чып!эм изэтегъэпсыхъан лъагъэклотагь. Ащ нэмыхк!эу къуаджэу Очэпщые ик!елэцыкly ыгъып!э ишагу, Теуцожье Цыгъо имузейрэ искусствэ-

хэмкіэ кіләлцікікү еджапіеу
Гъобекъуае дәтымрә язетегъе-
псыхъан анае тырагъетыгъ.
Республике ведомствәхәм ықи
бизнесс-сообществәм яңылы-
гъукі мы тошшынхәм ашыщ-
хар гъацакъагъаха хұгуңа

Цыфхэм ыкыл район депутат корпусын ялтыклохэм къапкъырыкыгъэх лъэу тхыльтъхэри зэхэсэгтөм щызэхахфыгъэх. Йофигьоу къэуцхэрэмкілэ АР-м и Лышишхэе ведомствэхэм япашхэм пшъэриль гъенчагъахар афишынгъах.

— Мы уахътэм ехъулэу
пшъэрлыхэм ашыщыбэ гъэцэ-
клагъэхэ хуьгъэ, ау джыри гу-
хэллэу щыэр makлп. Итхуу-
хъягъэхэр щыэнныгъэм щыпхы-
рытщынхэм пae амалэу щыэ-
хэр зэкэ къызфэдгъэфедэнхэ,
мы юфшынным цыфхэр къыхэд-
Гъэлэжжынхэм тъпыллын фае.

— кызыуагъ Къумпыл Мурат.
Республикам ишацэ кызыз-
рэхигъэцьгыемкіе, обществен-
нэ епльыкэм имониторинг зэ-
хэцгэйнэм район пэпчь ынаэл
тыригъетын фае. Цыиф зэхахъэ-
хэм ыккіи дэкыгьо зэхэссыгьо-
хэм ялъехъян юфхэм язытет
шыныкъэм ежь ышыхъэкіе зы-
щигъэгүүазээзэ ышыщт. Чынгэ-
хэр кызызэракүхъяцтыйн играфик
зэхагъэуцогъах.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

АДЫГЕИМ ЩЫХЪУРЭ-ЩЫШІЭРЭР

Япсауныгъэ зыпкъ иуцожьэу ригъэжъагъ

Шъугу къэдгъэкъыжын, къэбарлыгъэйс амал зэ-
фэшъхъафхэми, тигъэзети къыхаутыгъагъ
шэкъогъум и 23-м Мыекъопэ гурит еджанIэу
N 7-м иашшъэрэ класс щеджэрэ къэлитум къяху-
лагъэр.

Джынэс зыфэдер амыгъэу-
нэфыгъэ психотропнэ вещество
горэу алфагъэм ыпкъ къыкы-
кэ япсауныгъэ изытет хыльэ
дэдэу ахэр Адыгэ республи-
кэ клиническэ къэлэцьыкъу сым-
мэджэшым нағэсигъагъэх.

Мы уахтэм къэлитуме ящы-
лэнгъэкъ щынагъо ашхъары-
тыжъеп, япсауныгъэ зыпкъ иуцо-
жъагъу ригъэжъагъ. Реанимаци-

ем ращыжъхи, палатэм ашэ-
жъигъэх.

Хүргэ-шлагъэм епхыгъэ ю-
фир джыри прокуратурэм ыкы-
кэлэ администрацием гъэс-
нэгъэмкэ икомитет зэхрафы.
Профилактическэ юфхъабзэ-
хэри мы лъэнъкъомкэ еджа-
пхэхэм зэпымью ашызэхашэх.
Тутынэм, наркотикхэм, психо-
тропнэ веществовохэм, ешъоним

яягъэу къакюрэл альягъэлэ-
сынэм фэшл зэдэгушыгъухэр
специалистхэм адашых, кино-
фильмхэр къафагъэлъагъох.
Шэкъогъум и 24-м аш фэдэ
юфхъабзэхэр гъэсэнгъэм иуч-
реждениехэм ашырагъэжъа-
гъэх.

План гъэнэфагъэм тетэү
наркотикхэр зэрахылгэхэмэ
къэлэджахкохэм тестировани-
хэр арагъэхуух. Гүшилээ па,
2016-рэ ильэсэм гъэсэнгъэм
иучреждении 119-мэ улгээкун-
хэр ашызэхашаагъэх. Аш къы-
хуубыгъагъэх я 10 — 11-рэ клас-
хэм арыс ыкы студент нэ-
бгыре мини 10-м ехъурэр. Нэ-
бгыре мини 2 фэдизым хэлэ-
жъэнхэмкэ шоигъонигъэ къа-
тагъэп.

ҮКЫГЪЭ ЮФ ЗЕЗЫХЪАГЪЭХЭР ХАПСЫМ ЧЭСЫНХЭ ФАЕ

Щыфыр зэраукъы-
гъэм, япсауныгъэ зээр
ин зэрэрахыгъэм, амы-
шыгъэ зэраиэкъуягъэм
афэгъэхыгъэ уголов-
нэ юфхэу хыкумхэм
зэхрафгъэхэр зыфэдэ-
хэм зашытегушигъэ
брифинг АР-м и Про-
куратурэ джырэблагъэ
щыкъуагъ.

Юфхъабзэм хэлжъагъ
АР-м ипрокурор игудзэу Антон
Герасимовыр, прокуратурэм
иуголовнэхъукум отдел ипа-
щэу Эльдарэ Эльдар.

Прокурорым пэублэ гүшилэ
къышызэ къызэрхийгъэшгъэм-
кэ, хэбзэхуумэкъо къулыкъу-
хэм алэ эзкэдзагъэу юф зэрэ-
зэдашээрэм ишүаугъэкъе
пшъэ-
рьльэу ялхэр икы фэдизэу
ағацэкъиэнхэ альэкъы. Джаш
фэдэу тишъолъыр рэхъатны-
гъэу ильым ыкы бзэджэш-
гъэу щызэрхъэхэрэм, пчы-
тъэмкэ зынэсихэрэм афэгъэ-
хыгъэ къэбархэр республикэм
щыпсэхуэрэ цыфхэм икьюу,
шыпкъяа хэльэу зэраэлка-
гъахъэхэрэм ишыххат ялофшэн-
кэ гэхъагъэхэр зэршыхъэрэ.

А. Герасимовым къызэри-
гуягъэмкэ, мы ильэсэу тыз-
хэтэм хэбзэхуумэкъо къулы-
хэм укыгъэ юфзу 14 аль-
унэфыгъ. Ешъуагъэхэу укыгъэ
юфи 9, ыпкэлэ бзэджэшгъэ
зышагъэхэм укыгъэ юфзу 8
зэрхъагъ. Шэкъогъум и 1-м
ехъулгэу ышэзэ цыфхэм япса-
уныгъэ утын ин зэрэрихыгъэм,
ащ къыхэкъе идунаи зэри-
хъожыгъэм епхыгъэ бзэдже-
шэгъи 6 республикэм ёзэ-
рахъагъэхэр агъенэфыгъ. Икы-
гъэ ильэсэм мыш фэдэ иуах-
тэ а пчыагъэр 11 хүщтгъэгъ.
Укыгъэ юфхэр нахыбэу зы-
щызэрхъагъэхэр Мыекъопэ,
Тэхъутэмхъо районхэр, къа-
лэу Мыекъуапэ. Прокурорым
зэрилтиятэрэмкэ, укыгъэ юф-
хэм япчыагъэ мы ильэсэм къы-

зэрэхыгъэм лъапсэ фэхъу-
гъэр бзэджэшгъэхэр профи-
лактике ёыгъэнхэмкэ хэбзэ-
хуумэкъо къулыкъуҳэм, къэра-
лыгъо хэбзэ къулыкъуҳэм ыкы
республикэм ичыпэ зыгъэ-
рышэхъыпэхэм ялофшэн зэ-
рагъэшэхъыпэхэм яро.

А. Герасимовыр къызэри-
гуягъэмкэ, 2017-рэ ильэсэм
бзэджэшгъэ зэ-
зыхъагъэхэм альэнъкъохэ
уголовнэ юф 11-у къызэуахыгъэм
хыкумыр хэлпъяагъ.

Нэужым бзэджэшгъэу зэ-
рахъагъэхэм афэгъэхыгъэу
прокурорэу Эльдарэ Эльдар
щысэхэр къыхыгъэх. Аш къы-
зэриуагъэмкэ, Лъэустэнхъаб-
лэ щыц Александр Скачковым
уголовнэ юф къызэри-
фызэуахыгъэм епхыгъэ дэо
тхыльэу къытагъэр АР-м и
Апшэрэ хыкум щигъэзягъ.
Нэбгыртум альэнъкъохэ
укигъэ юф зэрэзэрихъагъэм, ышэ-
зэ псэуплээр зэригъэстэгъэм
ыкы псэуплээм ихыи, зэрэшы-
тигъуагъэм афшэл ильэс 33-рэ
зынбжъ хуульфыгъэр агъэмь-

сагъ. Хыкумым зэрэшагъэунэ-
фыгъэмкэ, 2016-рэ ильэсэм,
бзэдээгъум Лъэустэнхъаблэ-
щыц Скачковым игүнэгъухэу,
ныбжъ зиэхэ зэшхъэгъуси-
түр ыукигъ. Нэужым унэм
итыгъэ ахьщэр ытыгъу, ыукигъ-
тэхэм яхъадэхэр зэрилхъэу
псэуплээм машлор кидзи ыгъэ-
стыгъ. АР-м ипрокурорэу Марк
Большеворскэм ышыгъэ уна-
шьом хыкумым дыригъашти,
Скачковым ильэс 21-рэ хыапс
тырильхъагъ.

Э. Эльдарым нэмыкъ щы-
сэхэри къыхыгъэх. Укыгъэ
юф зезыхъагъэхэр ыкы цы-
фхэм япсауныгъэ зэрар ин зэ-
рахъагъэм къыхэкъе укыгъэ
зезыхъагъэхэр зэкэ агъэмь-
сагъэх. Мы лъэнъкъомкэ сле-
дователхэм, прокурорхэм,
хыкумушхэм зыкыныгъэ
ахэльэу юф зэдашэ. Укыгъэ
юф зезыхъагъэ бзэджэшгъэхэр
хыапсум чэсийнхэ зэрэфаар
прокурорым кигъэтхыгъ.

Юфхъабзэм икчэхуум жур-
налистхэм яупчэхэм джэуап
игъэкотыгъэхэр прокурорхэм
къяратыжъыгъ.

КИАРЭ Фатим.

«Лешник Деда Мороза» (бельгий)

Конфеты	Десерт
Геометрика	Десерти
Малагаскар 1/40	Тортники
Шоко Бар	Рулик
Птица Зимолюба	Дежавю
Дельфин	Элинга
Фитис	Карамель
Ярмилла	Капелька
От Краски	Эвкалипт-Ментол
Овсянкийский комарик	Мультибум микс
Лазурно	КОКОС микс
Молоник	Печенье
Нямик	Битон 150
Брионико	Вифли
Шоконика	Хуторок Плюс
Летний день	
Хрустальное озеро	
Настьба-сладость	
Сказка-сон	
Куриосики	
Спотик	
Слимо	
Энгант	
	Итого, шт. 58
	Вес подарка, гр. 800
	Срок годности, мес. 4
	Количество в гофре, шт. 10
	Размер, см. 14x8x40

МЭФЭКҮР ЗЭХАШЭННЫМ ФЭШИ

Апэрэ осыр къызесыкъэ, Ильэссыкъээр къызэрэблагъэрээр зэхэошы. Хэти мы мэфэкүрм ежэ, ау хялэ-
мэтыгъэ горэ хэльэу къызщыхъэрэ сабий цы-
күхэр арых. Къэлэцьыкъухэм шүхъафтынэу зыфа-
хээр агу раубытэх, ахэр Лыжъ Щыргъукъым къа-
фихынхэу ежэх.

Зэгурылонигъэ зэрэмыль
къэрэлгъохэм ашыпсэхэрэ
сабийхэр арых аханхаа мэфэ-
күрм ежэхэрэр. Мафэ къэс
чыпэ къинхэр зэзинэхъэрээм
рэхъатыгъэ агъотынм, зы-
къхъопсихъэрэ шүхъафтын цы-
күхэр къаратынхэм ежэх. Шу-
шлэ фондзу «Достоинство» зы-
фиорэр Донбасс щыпсэхэрэ
цыфхэм ёыпэгъу афэхъу. Мыш
къыдыхэлтыгъэу «Мир детям Новороссии-2018» зыфиорэ
юфхъабзэр фондын зэхэшэ.
2014-рэ ильэсэм къыщегъэ-
гъэу Украина икыблэ-къо-
кылпэ щыпсэхэрэ сабийхэм
Ильэссыкъээр ехъулгэу мэфэкү-
юфхъабзэр афызэхашэх, шүхъа-
фтынхэр аратых.

2016-рэ ильэсэм Краснодар
краим иобщественэ шушилэ
организацье «Рука милосер-
дия» зыфиорэрэ ылпэктэ зи-
гүгүу къэтшыгъэ фондынрэ зэ-
гүсэхэу мы лъэнъкъомкэ юф-
шэнхэр лъагъэкъуатэх. Ишүүшэ
къэлэцьыкъухэм алтызыгъээс-
хэ зышиоигъохэр зэкэ къыхэ-
лэжъэнхэу ахэр къяджэх.

Хэтрэ сабий мэфэкүрм ежэ.
Донбасс щыпсэхэрэ къэлэцьы-
күхэм унаэ атебгъэтынм
ахэр щыгушууцхээ закъю,
цыфхэм гу къялэтэнхэм щэ-
гүгүх. Чыпэ къинеу зэрыфа-
гъэхэр зэтхъокынхэ тълэкы-
штэх, ау зэрэсабийхэр зэхяд-
гъэшлэн амал тил.

Сабийхэр джэгуалтэхэм, щы-
гыныкъэхэм ашэгушууцхэх, ау
анахьэу мэфэкүрм къэзэгъэ-
дэхэштхэр Лыжъ Щыргъукъым
къяритырэ ىашу къэмланхэр
ары.

Шушилэ юфхъабзэм хэлажэ-
хэрээр ильэс къэс нахыбэ мэ-
хуу. Мыгъэ ىашу-ишуши фабри-
кэу «АККОНТ» зыфиорэр гу-
сэ афэхъуугь. Шушилэ юфхъэ
зинэхэм агу пыкырэ ахьщэр мы
фондын фырагъэхъан, сабий-
хэм ямэфэкү агъэдэхэнм яла-
хышиу хашыхъан альэкъыщ.
Мыш фэлжээхъэ зэхъа-
фтынхэр официалнэ сай-
тэу «Достоинство» [https://фонд-
достоинство.рф](https://фонд-достоинство.рф) ибгъотэшт.

(Тикорр.).

ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ ИГЬОГУХЭМКИ

Къэбэртэе-Бэлъкъарым итеатр

Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Къэралыгъо музыкальнэ
театрэ ипчыхъэззахъээр Адыгэим и Къэралыгъо
филармоние шэкъогъум и 29 — 30-м Ѣыкъоштых.

Темыр Кавказым итеатрэ
анах цэрылмэ ашыц Къэ-
бэртэе-Бэлъкъарым имузыкаль-
нэ театрэ. Урысын Ѣызэлъя-
шээрэ артистхэр, Къэбэртэе-
Бэлъкъарым инароднэ ар-
тистхэр, изаслужнэ артист-
хэр пчыхъэззахъэм хэлэжъэ-
штых.

«Шулэгъум зэкэри къыщ-
жъэ» зыфиорэр шэкъогъум и
29-м филармонион къыщагъэ-
лэгъошт. Бремен музыкан-
хэм ялъэужхэм яхылгэгъэу
Г. Гладковым ишшишэ техыгъэр
САХЫДЭКЬО Нурбый.

шэкъогъум и 29 — 30-м къа-
гъэлэгъошт.

Шэкъогъум и 30-м лъэхъа-
ным диштэрэ балетэу «Тыгъэу
къыкъохырэм игимн» зыфиор-
эрэ филармонион тышеплышт.
Композиторэу, Мыекъуапэ ильэ-
сабырэ юф

Хъакъулахъэм хэпшыкъеу къахагъэхъошт

Ильэс къес цыфхэм (физическэ лицохэм) атыхэрэ хъакъулахъхэр чьэптиогъум и 1-м нэс хъакъулахъ инспекцием Іэклагъахъехэу хэбзагъэ. Тызхэт ильэсым а палъэр тыгъэгъазэм иапэрэ мафэ нэс зеклахъагъ.

Хъакъулахъыр зыфатырэр

Цыфхэм хъакъулахъыр зыфатыщт хэм ахъях транспорт илэмэ, чыгу унае егъафдэмэ, псеуплэ, ежь тетхагъеу, исымэ.

Транспорт хъакъулахъыр зыфэптынэу

2015-рэ ильэсым къышт гъэжъагъеу Хъакъулахъымкэ кодексым фашыгъе зэхъокыныгъэхэм цыфхэм япсэуплэхэм апае атыре хъакъулахъхэм къизэрхэхъоштыри ахэт.

Щытхэм ашыщых мотоциклхэр, катерхэр, яхтэхэр. Унэе мылькум унэ ныкъошхэр, фэтэрхэр, дачехэр, гаражхэр къиделтытэх. Къэлогъэн фаер зигугу къэтшыгъе постэумэ апае хъакъулахъхэм птынэу зыщтыри ахэр икыгъе 2016-рэ ильэсым къышт гъэжъагъеу уилэхэмэ ыкыи огъафдэххэмэ ары. Ау тызхэт ильэсым къизлэгъебгъэхъа гъэхэмэ, хъакъулахъыр зыптыштыри къеклоре ильэсир ары.

Зымытын фитхэр

Федеральне хъакъулахъ къулыкъум цыфхэм хъакъулахъхэр тыгъэгъээ ма зэм нэс зэратынхэ фаер итхагъеу мэкъэгъэхъэр къизафараагъэхъынхэ фэгъяэр шышхъэум къышт гъэжъагъеу чьэптиогъум иапэрэ мафэ нэс.

Къулыкъум специалистхэм къизэрлоремкэ, аш фэдэхъялхэр къизифарамыгъэхъигъэх цыфхэр купиши эзтеутыгъех — сайтэу IkFL.nalog.ru

зыфиорем унэе кабинет щизицэхэр, хъакъулахъхэр ымытынхэу фэгъякотэнхэхъэр зэрилхэмкэ хъакъулахъ инспекцием макъе езыгъэу гъэхэр, хъакъулахъхэм пчагъеу зыщтыри соми 100-м нэмысихэрэр.

Макъе къизэрхэгъэун фэгъе постэуми тхыльхэр къаумыклагъэхэу къихэкы. Ахэм ашлэ ашонгъу мэкъэгъэхъэр къизыклагъэхъэр ыкыи аш къиклэлтыклон ыльэгъыщтыри. Хъакъулахъ инспекторхэм къизэрлоремкэ, мэкъэгъэхъэр тхыльхэр къизыклагъэхъэм хъакъулахъыр ымытынхэу къиклэлтыри. Ар хэгъэкли, игъом зымытыгъэхэм яхъакъулахъхэм пеняхэр къафтырадзэштыри. Иофым къихъэ-лыхъэ зезигъэшыхъэрэм тазырхэр арагъыщтыри, ахэр хъакъулахъхэм атын фаем ипроцент 20 фэдизыщтыри.

Сыда нахъыбэу джызыкъатыщтыр?

Мыльку хъакъулахъхэм цыфхэм атыхэрэр зыфэдизыщтыр къэзигъэнафэхъэрэр чыпилэ муниципалитетхэр арых. Ахъщэу къаугоирэр ахэм ябюджет зэрыхъэрэр. Арышь, чыпилэ зэфэшхъафхэм ашыпсэухъу, зэфэдэ унэхэр зиэхэмэ хъакъулахъхэм ахъхэрэр инэу зэтекынхэ альэкыищ. Ар зы ушь-

Джарэущтэу Урысыем и Правительствэ иунашьокэ кадастровэ уасэхэр бэдээр зэфыщтыкэ щылаклэм хагъэзыхи, уахътэм диштэрэ уасэхэм (кадастровэ уасэхэм) атхъагь. Джары хъакъулахъхэм япчагъе къэзигъэтийрэр, сыда пломэ инвентаризационнэхэмрэ кадастровэ уасэхэмрэ зыфэдизхэр бэклэ зэтекынхэ.

Икыгъе ильэсым къышт гъэжъагъеу псеуплэхэм альятыре хъакъулахъхэр ятлонэрэ шылаклэм къизшалытэхэрэр субъект 28-рэ мэхъух, мыгъэ ахэм джыри шыольыр 21-рэ къахъехъуагь.

Джарэущтэу Урысыем и Правительствэ иунашьокэ кадастровэ уасэхэр бэдээр зэфыщтыкэ щылаклэм хагъэзыхи, уахътэм диштэрэ уасэхэм (кадастровэ уасэхэм) атхъагь. Джары хъакъулахъхэм япчагъе къэзигъэтийрэр, сыда пломэ инвентаризационнэхэмрэ кадастровэ уасэхэмрэ зыфэдизхэр бэклэ зэтекынхэ.

Хъакъулахъхэр зыамыхъхэрэр хабзэм фэгъякотэнхэгъэ къизыфишигъэх цыфхэр арых. Чыпилэ чиновникхэр ары аш фитхэр. Гушылэм пае, пенсием куагъэхэм чыгу агъафдэрэмрэ ятранспортрэ апае хъакъулахъхэм зыщарамыгъэхъэрэ шыольырхэр бэу ахэтих, ар зэлтигъэр пащэхэм унашьюу ашыгъэр ары.

Фэгъякотэнхэгъэу уилэмкэ хъакъулахъ къулыкъум укнонышь, макъе ягъэунэу щыт. Арэущтэу умышымэ, хъакъулахъыр птынэу зэрйт мэкъэгъэу тхыльхэр къылфараагъэхъэ зэптыштыри. Арышь, пенсием узэрэхъу ахэр зэрхэхъэ тхыльхэр ябъялгъын фае. Гушылэм пае, пенсием узыгъуагъэр ильэситф хувьгъажуу хъакъулахъ къулыкъум зыфэбгъэзагъэмэ, ильэситф тэгэгъе ахъщэр ары къылфызэ-клагъякложыщтыри. Игъом иофыр зэшолхымэ постэумэ анахьышу.

(Тикорр.).

Хъакъулахъхэр тапэклэ зэрашыщтыгъэм фэдэу джыри къащыфалтытэх, унэмэе квартирэм осэжъеу (инвентаризационэ уасээр) илгээр агъафедэ.

2015-рэ ильэсым къышт гъэжъагъеу хъакъулахъхэм къизэрхэхъэм зэхъокыныгъэхэм цыфхэм япсэуплэхэм апае атыре хъакъулахъхэм процент 20 къахъехъошт. Аш къиклэлтыри хъакъулахъхэр зыфэдизир къырадэх хъумэе рыночнэ (кадастровэ) уасэхэр агъафдэхэу зэрхэу-щтыри ары. Аш фэдэ шылаклэм лъэтэмытэх хабзэр тэхъащтэп, ильэситф палъэр аш тиргъякодэшт.

Джарэущтэу Урысыем и Правительствэ иунашьокэ кадастровэ уасэхэр бэдээр зэфыщтыкэ щылаклэм хагъэзыхи, уахътэм диштэрэ уасэхэм (кадастровэ уасэхэм) атхъагь. Джары хъакъулахъхэм япчагъе къэзигъэтийрэр, сыда пломэ инвентаризационнэхэмрэ кадастровэ уасэхэмрэ зыфэдизхэр бэклэ зэтекынхэ.

Икыгъе ильэсым къышт гъэжъагъеу псеуплэхэм альятыре хъакъулахъхэр ятлонэрэ шылаклэм къизшалытэхэрэр субъект 28-рэ мэхъух, мыгъэ ахэм джыри шыольыр 21-рэ къахъехъуагь.

Игъорыгъуу чыпилэ постэуми хъакъулахъхэм пчагъеу ашатыхъурагъэшт.

Федеральнэ хъакъулахъ къулыкъум цыфхэм хъакъулахъхэр тыгъэгъээ мазэм нэс зэратынхэ фаер итхагъеу мэкъэгъяухъэр къызафараагъэхъынхэ фэягъэр шышхъэум къышт гъэжъагъеу чьэптиогъум иапэрэ мафэ нэс.

Алэрэ ильэсым хъакъулахъхэм процент 20 фэдэу къышт гъэжъагъеу ятлонэрэм — процент 40, ящэнэрэм — 60, яплэнэрэм — процент 80, ятфэнэрэм зэрэштыри атэу хууц.

Минэкономразвитием мыш фэдэ пчагъяухъэр щысэу къихъых — тикэлэ шхъялаэ дэс (Москва) цыфхэ зипсэуплэ квадрат метрэ 50 хүрээм инвентаризационэ уасэхэм тельтигъеу соме 1720-рэ ильэс къес зыщтыгъээмэ, кадастровэ уасэхэмкэ аритыщтыри соме мини 6-м нэс.

Хъакъулахъыркэхъэр зыщтыхэрэ чыпилэ зэфэшхъафхэм ахэм япчагъе тэрэзэу къыштырамыдээу е бацэ хагъахъуу къихъых. Цыфхэм хъыкумым зыфагъэзэн фаеу мэхъух. Аш ылпэу Росреестрэм икъутамэу шьольырхэм щылэм зыфэбгъазэмэ, иофыр нахь псынкэлэу зэрэшшокыщтыри специалистхэм къао.

Адвокатхэм къизэрлоремкэ, хъакъулахъхэр зыамыхъхэрэр хабзэм фэгъякотэнхэгъэ къизыфишигъэх цыфхэр арых. Чыпилэ чиновникхэр ары аш фитхэр. Гушылэм пае, пенсием куагъэхэм чыгу агъафдэрэмрэ ятранспортрэ апае хъакъулахъхэм зыщарамыгъэхъэрэ шьольырхэр бэу ахэтих, ар зэлтигъэр пащэхэм унашьюу ашыгъэр ары.

Фэгъякотэнхэгъэу уилэмкэ хъакъулахъ къулыкъум укнонышь, макъе ягъэунэу щыт. Арэущтэу умышымэ, хъакъулахъыр птынэу зэрйт мэкъэгъэу тхыльхэр къылфараагъэхъэ зэптыштыри. Арышь, пенсием узэрэхъу ахэр зэрхэхъэ тхыльхэр ябъялгъын фае. Гушылэм пае, пенсием узыгъуагъэр ильэситф хувьгъажуу хъакъулахъ къулыкъум зыфэбгъэзагъэмэ, ильэситф тэгэгъе ахъщэр ары къылфызэ-клагъякложыщтыри. Игъом иофыр зэшолхымэ постэумэ анахьышу.

(Тикорр.).

Викторие къагъотыжъыгъ

Мэзчэтыу лъэпкъеу «среднеазиатскэ леопардкэ» заджэхэрэм фэдэу зэрэдунеу шхъэ мин нахъыбэ зэрэтемытыхыр статистикэм къеушыхъаты.

Нахъыбэу ахэр зыщыпсэухъэрэр Иран, Афганистан, Туркмениер арых. Кавказым леопардхэр зимысыжъхэр бэшлэгъэ, къушхъэхъэмрэ мэзхэмрэ загъорэ ашалтэгъяухъэрэр нэмыкыл чыпилэу зыщыпсэухъэрэм къарыгыгъэхъэ къаахахъэхъэрэр арых.

2009-рэ ильэсым Владимир Путин ишоигононгъэкэ ыкыи ежыр икэшаклоу Къохъэплэ Кавказым леопардхэр шыпсэунхэу шыжыгъэхъен ыуж ихъагъэх. Иофыгъом изэшшохын Урысыем чыопсымкэ и Министерствэ, Шъачэ и Лъэпкъ парк, Кавказ биосферэ заповедникыр хэлажъэх. Программэм игъэцэлэн ильэс 20 тырагъякодэшт, аш нэс специалистхэм леопард 50 фэдэз природын хатуулжынхан фае.

Икыгъе ильэсым ибэдээгогу мазэ

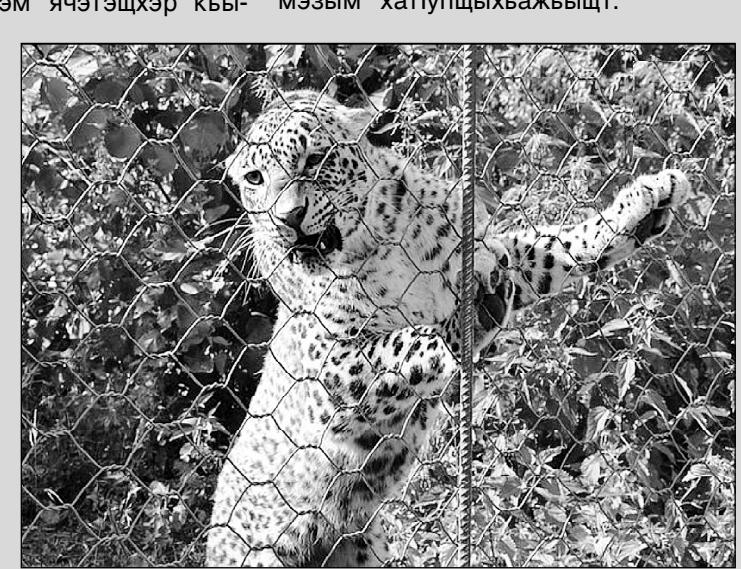
апэрэ леопардищыр Кавказскэ биосфернэ заповедникым хатуулжынхэгъэ. Ахэм ашхырэм, зыдаклохэрэм, япсаныгъэ зыфэдээм ренэу лынгэлэштыгъэх.

Среднеазиатскэ леопард лъэпкъыр къызкъыхъыгъэм лъялсэ ил. Ижыкылэ аш фэдэ мэзчэтыухъэр Кавказым икъушхъэ мэзхэм бэу ахсыгъэх, я 20-рэ лъэшлэгъур ары ахэр захэхэдэхъыгъэх. Арышь, непэрэ леопардхэмий чыопсыр агу рехъы, щэгүсэфых, щыбэгъожынхэу специалистхэр мэгугъэх.

Арэущтэу щытми, шхъафитэу чыопсым хатуулжынхэгъэ псэушхъищым яз икыгъе ильэсым къодыгъагъэ, аш цэу фаусыгъагъэр Виктория. Викторие ыпшэе спутникым епхыгъе пшээриль илгыгъэми, зи «макъе» къыгъэгъэлгъэп, видеотехникинхэри зэлпуугъагъэх.

Ильэсым ехъу текыгъеу Викторие къагъотыжъыгъ. Ар «хъакланлэ» Абхазым къогъагъэ, унэгъо чэт-тхъачэтхэм ялэшүгыи зэрийгэшлэгъэ, ыгу рихыгъэх чэш къес унальхэм ячэтэххэр къыклюхъэштыгъэх.

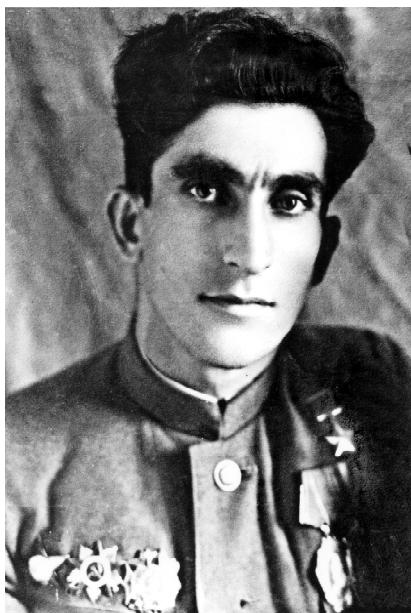
Псэуплэу Лыхны щыпсэухъэрэм чэш къес ячэтхэр къодыгъигъэх. Псэушхъэ лъэужхэри къыхагъэштыгъэх, ау ахэр зыер къаубытын альэккыгъэштыгъэх. Шхъухъашээр къыриубытынэу къоджээсхэм аштын чэтэш лупэм сеткэ зэхэуллагъэ чэшчирэ лүггэуцоу ригъэжъэгъагъ. Леопард ныбжъыкээр аш ифагъ.

Къэбарыр УФ-м чыопсымкэ и Министерствэ зэрэлтэгъээсэу, специалистхэр къэбыбыгъэх. Викторие къагъотыжъыгъ, ипсаунгыгъэ изытет ауплээклюгъ. Аш ишлүгъуу, зыими ыгъэгумэкъырэп.

Леопардыр Шъэчэ псэушхъэ шхъэхъе джыри мэзым хатуулжынхажынх.

Егъэшлэрэу тарихъым хэхъагь

Ар зыхъугъэр Вислэ-Одер операцием ильэхъан. Я 312-рэ шхончэо Смоленскэ дивизилем пшъэрьлыт кыфашигъагь Курошув илэгъо-блэгъухэм, Пулавскэ пытаплэм дэжь, пыим щыжэхахъэу ригъэжэньшынш, оборонэр пхыритхүнэу. Ау ар пшъэрьлыт кын дэдэу щытыгъ. Сыда пломэ нэмыцхэм пэншорыгъешъэу а чыпилэр яшьыпкъэу агъэптигъагь. Псыххохэу Вислэрэ Одеррэ азыфагу шьольтыр пчагъэу зэтэутыжыгъэу зэтырагъэптихъэгъагь. Псыхью Висл исэмэгу нэгкъкэ апэрэ шьольтырьр реклокъыштыгъэ. Ар пстэуми анахь пытэу зэтырагъэптихъэгъагь: чыттыр куухэр сатыриллэу зэклоцтыгъэх, чычилэгь гьогхухэу зэрэзэлтэйгэсийштхэр, топхэмрэ ятлэмрэ ахэшыкыгъэ чычилэгь унэхэр, хуятахэр, псы зэрйт дэтыкыгъэхэр, лагынмэхэр зычилэгь губгъохэр ащ хахъещтыгъэх, топхэмрэ пулеметхэмрэкэ кызэркуулыгъщэх уаллэхэу бетонкэ гъэпклагъэхэр а чыпилэм щагъэпсыгъагъэх, танкхэр алъапсекэ чыгум хагъэптихъэгъагьх. Пыеу къажэхахъэрээр пхырыкын ымылтээхынным фытегъэпсыхъагъэу, ѩэр етлупшигъэу зэраторахъэн-къэштэм ельтыгъэу зэкэ ашыгъагь.

Мойссесском улашо вшынэ 1083-рэ шхончэо полкым иа 1-рэ батальон икомандирэу, майорэу Д. Е. Нэхайм къеджэнхэу. Гээзэтэу «Комсомольская правда» зыфиорэм ифронтовой корреспондентэу Юрий Жуковым ащ фэгъэхыгъэу зэритхыгъагъэмкэ, бэ темышлэв ахэм апашихъэ кыцууцаагь «офицер нэпцэ шууцэ льэлэ-льягъэу, шыхъац үүжье зытельэу, ыбгүүкэ уептыймэ, пэтхышашью щытыр». Ащ ыбгъэту агъэкэрэракъэштыгь Александр Невскэмрэ Жъюгъо Плывижымрэ яорден, Хэгъэгу зэошхом иорден нэу ятлонэрэ степень зилем.

— Щытху зыпиль, ау кын дэдэу щыт ыкын пшъэдэкыржин зыхэль пшъэрьлыт узыфэдгъазэ тшлонгъор, — риуагь ащ генералым. — Зыгорекэ пфэмыгъэцэктэнэу пшюштыймэ, уачыпэ нэмык идгэхъащ...

— А пшъэрьлытээр згъэцэкэныр щытхуулыгъэкэ зыфэсэлтээгүжы, — комбатым джэуап къытыжыгь.

Дивизием икомандир захадэм Даутэ къазкыихыгъэр зыфэдэр дэгъоу ышлэштэгъэти ары. Заом ильэхъан ащ щэ зыфалорэр ышлэштэгъэп, чанэу, хэкыпилэхэр псынкэу кыгъотэу, акылышлоу щытыгь. Гьоггогуущэ къаялагь, ау ренэу къахэуцожыштыгь. Батальонэу

ведкэ щызэхашэнэу рагхуягь. А батальоным илэпээсэнгээ бэдээ елтыгыгэу щыгыг. Хэт аш фэдэ пшъэриль фэпшымэ хүн? Хэт офицермэ ашыщэу аш нахь фэхъязырыр, хэт ар анахьэу зыфызэшокын ылтээкыштыр? Мы юфым ишыкгэягь лыгьэ, гульйтэ чан зиэ, тэубытагьэрэ щэгэгтэ инрэ зыхэль, цыифхэр дэгьоу зылтын

ОХЬАГЬ

ыкъор 1917-рэ ильэсым
ожь районымкэ къуа-
екъумэцшиш И унагъом
ильэсым КПСС-м хэ-
Адыгэ кІэлэегъэджэ
939-рэ ильэсым дзэ къу-
ильэсым Пуховичскэ
пухыгъ. 1941-рэ ильэсым
циублагъеу Хэгъегу зэ-

гъэхвазырыгъэх. Анахайъу анаэзытыригъэтыгъэр заом хэлажкэхэ зыхъукэ, зэрищыклагъэмтетуу дзэклолхэм артиллериемрэ танкхэмрэ адырагъэштэнүр, дзэклол къызэрыйло, сержант, офицер пэпчий ишьэроль, маневрэу ышын фаем хэмэукийонхэр ыкын зэхамыгъэклокэ- ный ары.

Занятиехэр пхъашэу, заом зэрээхүүрэм фэдэу гээпсигээхэй зэхицгэгъяа. Артиллериштээр «оощтыгъэх», гъохь мэкъешхо апыукулэу танхэр зечьэштыгъэх, ахэм ауж клеклэу итхэу, афагъэнэфгээ гъогум дэмыгихэу льэсцыдзэ дзэклоли-хэр «атакэм» клощтыгъэх.

дзэү Д. И. Кузнецовымрэ батальоным ипарторгэу младшэ лейтенантэу С. И. Веселовымрэ ящаа полкыимрэ дивизиенрэ яофицер-политофиышлэхэм дзэклолхэм юфышо адьзэрхягь. Дзэклолхэмрэ командирхэмрэ адэгүүшылагъях, партийнэ-комсомольскэ зэлүклэхэр зэхажагъях, ахэм унашью аашшатагъэр тхье-рылом фэдаг: түсэ пэтыфэ пүйм тезеощт. Мыщ дэжьым хэтымын

тээунэфыкын тлээкыицтэй алохтхэбэзшом зызыщыфагъехъа-зырыштыгъэ лъэхъаным батальоным и партийнэ организацие дзэклолхэм, сержантхэм ыкки офицерхэм къагъэхыгъэу лъэтухыль 17 къызэрэлукіэгъягъэр. Зэкіеми яштоигъоныгъэ зыгъэ: Коммунистическая партия иса-тырхэм ахэхъанхэу фэягъэх. 1945-рэ ильесым щылэ ма-зэм и 13-м батальоным митинг щыкыуагъ, а 1-рэ Белорус-скэ фронтын и Военнэ совет иджэпсалъэ ашт кыышеджэгъа-гъэх: «Заом къыдыхэт ныб-джэгъухэр! — кышилощтыгъэ ашт. — Аужырэ утын пхъашэр пым етхынэу игто къесыгъ!... Фашист техаклохэм хъадэгъур

Фашист Техакохэм хвадэг вуркнаа кээрэлж! Теклоныгээр орэгсай!»
Заор аублэнэм ыпекэ баталлооным къахьыгэгээ полкым и Быракь. Жын къащеми умышэлжынэу кыым-сым къэхьуг. Нэхэе Даутэ зынахь лъаплэ Ѣы-мышэу алтытэрэмэ аащышым ыпашхэе лъэгуанджэкэ Ѣыты-си шэкэ пльыжым ыкъуапэ бээуг, баталлооным пыим иоборонэхон пхыритхуныш, апсэ хэ-тыфэ, теклоныгээр къыдахыфэ нэс зэрээзоцхэмкэ гүшүүэ аритигэ командованиемэ ныб-дэхэг хүчмэ.

Шылэ мазэм и 14-м пүйм
пэшүеклохэу заублэм, дунаим
изытэл 13-и дэдагь. Пүрэгээ

Іужъоу къегъользыхыгъэм амал
къаритыщтыгъэп пым лыгълэн-
хэу, авиациеми ишүаагъэ къын-
мыгъэкшъу хъугъэ, нэммык
ухъазырыныгъэхэри къэхъульта-
гъэх. Ау мурадэу яэр а пстэ-
уми зэщагъэкъон алъэкыгъэп.
Сыхьатыр 8-м, тақыкъ 30-рэ
артухъазырыныгъэр зэкло нэүж,
танк ротэ, ежь-ежырыэрүү клоэр
артиллерийскэ установкэхэм
ябатаре, артиллерийскэ диви-
зионитүү ыкли сапер ротэ фэ-
диз зигъусэ батальоныр Д. Е.
Нэхайм иунашьоктэ пым тэ-
бэнагъ.

рэ гүшүйэхэр янэ фетхы: «Си-
нэнэ лъяп!, Советскэ Союзым
и Лыыхужьыцэ къысфагъэшь-
шагъ. Оры, нан, а щытхъур
зыер. Оры сизыптугъэр, къыстел-
лэжыхъагъэр, сизгъесагъэр,
цыиф дэгүү сихүн фаеу къы-
сээзыщтыгъэр ыкыл а гүшүйэхэр
ренэу сигу ильых. Укъэзгъэ-
укъытажьыштал...»

укытгэжбыштэг...»
...1945-рэ ильэсүм мэлъильфэгъум и 16-м Берлинскэ операцieri аублагь. Я 312-рэ шхончэо дивизиер псыхью Одер зызэпирэк нэүж Берлинскэ операцием хэлэжьагь. Мэлъильфэгъум и 16-м кыншгэжэжьагьаэу Д. Е. Нэхайим подразделение Зееловскэ лъэгап!эхэм адэж щыклогье зэо хыльзэхэм ахэлэжьагь. Мэлъильфэгъум и 22-м майорым пшъэрьль кынфашыгъ къалэм илэгъо-блэгъу зыщызыгъэбильтыре нэмыц купыр зэхикьутэнэу. Ахэм язаозэ, пыим илагымэу къэуагъем командинатор лыбланэм ылъэкъо лъэнныкъо пиутыгь. Мэзабэрэ ащ къеэзагъэх. Батальоным исанинструкторэу Марие Сергей ыпхью командирым ренэу кыдеклокыщтыгъэмрэ Даутэрэ гүфэбэньгъэ зэфашы ыки зышиэньгъэ гъогу зэдьтхэхэйх. Ахэм акью Юрэ къералыгъо къулакьушшэу щытыгь, ахью Людмилэ янэ игъогу льигъеклотагь — онкологическэ диспансерым ирадиологическэ отделение ар ишац.

1946-рэ ильэсүм Нэхэе Даутэ дзэм кызыихэкүйжым, ичилэ гупсэ кыгыгээжжиг. Зэо ужым льтэтэнгээ кыфашиу кэлэгэйгаджэу, гурит еджаплэм ипашшэу lof ышлаг. Улагъэхэу заом кыыштырашгэхэр кызыэктэриюжыхи, Советскэ Союзым и Лыхуужьэу Нэхэе Даутэ ильэс 37-рэ ыныбжьэу 1955-рэ ильэсүм дунаим ехижыг. Ичилэ гупсэ щагъэтэлтынжиг, исаугьэти аш щагъэуцуг, мемориальнэ пхэмбгүү кыыштыфызэлияхыг. Джащ фэдэу Адыгэ кэлэгэйждээ училишшэу Хъ. Б. Андрыхуаем ыцэктэ щытми мемориальнэ пхэмбгүү щифыпальаг. Пчыхыалыкье гурит еджаплэм Советскэ Союзым и Лыхуужь ыцэ фаусыг. Къалэу Мыекуулэ, Адыгэкъалэ, къуджэхэу Тэхүтэммыкууа, Пчыхыалыкъуае, Псэкүупсэ иурамхэм ашыщхэм аш ыцэ ахы.

Нэхэе Даутэ ыкъоу Юрэ ильэссыбэ хүгъяа ныбдэжгүү-ныгъэ зэрэдьсилээр сигуал. Ятэ иосытхэм арыгъуазээ Нэхэе Юрэ мэпсэу. Комсомолым ихэку комитет иапэрэ секрета-рэу, Мыецьопэ къэлэ исполко-мым итхаматэ игуадзэу, Адыгэ Республикаам и МВД хэгъэгүү клоц¹ тофхэмкээ иминистрэ игуадзэу аш тоф ышлагь, и Адыгэй гупси, ти Хэгъэгушхуу ренэу афашьылкъагь.

Майорым ишъхъэгъусагъэй Нэхэе Марие Сергей ыпхъум нэүасэ сызэрэфхъуѓаѓаэр, я 80-рэ ильэсхэм агузэгу Теклонгыгъэм и Мафэ хэдгъэунэфыкынэу ащ. Очепшье тызэрэригъэблэгъэгъаѓаэр сыгу къэкыжбы. А бзылъфыгъэр адыгабзэкіэ дэгъоу зэрэгүүшилэрээр зъяашшэгъогъаѓа. Ау фронтын щызэөгъэ Марие Сергей ыпхъум фызашшомыхын пшъэриль зэрэштымышэри джащигъум кынзгурышгъаѓа. Ишъхъэгъусэ шулъэгъоу, адыгэхэм льтэнтигъээ афыриэм ишшуагъэкіэ псынкіэу ащ адыгабзэр зэригъэшшлэн ылъэкыигъ.

**СЫДЖЫХЬ
Хъазрэтбай.**
Отставкэм щылэ полковник.

IoфшЭкло къызэрыйкоу щыригъэжъэгъагъ

Сурэтыр ىешынэ Аслан тырихыгъ.

Куржъо Светланэ къэралыгъо статистикэмкэ Федеральна къулукъум Краснодар краимкэ ыкы Адыгэ Республикаемкэ и Гъэйорышаплэ илаштэ игуадз. Къыгъашлагъам инахыбэр зы Ioфшаплэ, зы къулукъу езытыгъэ пащэхэм ашыц. Мыекуапе къесынэ агу къекыгъагъяэп, ау ежь ар шыгъашлэгъон хуульгъу ыз къыригъэхъагъ. Нахыбэм ар хуульфыгъе Ioфэу зэралтытэрэ ыпашхъе къышлаугъам, ежь къэгъожъеу ыпашрэки къыхэкъигъяэп.

Светланэ джырэблагъэ зэу-къэгъу дытиагъ. Щыгъенгъе гъогу къыкүгъэм, идунеептывкэ, игуушсэхэм афэгъэхъигъеу къедгъэуатэм тшоингъуагъ, ау ильсыэзэе зеритыгъе Ioфшэн ылгээзэрхэгъяэп ишихъатэу, нахыбэр ары къызтегуущыгъагъ. Программистэу, «айтишнике» зельйтжъеу ары зериуагъяэр.

«Зы хъарыфылъэтиэн фае»

Зы лъэпкъеу, ау лъэпкъицээ зэфэшхъафхэр яхэу непэ адигэхэр дунаим щэпсэух. Бэклэе шагъеу, нахь тэрэзэу къэпин хумэ, зэхъокыныгъэхэр Урысыем щыклохи, лъэпкъ цыклюхэр нахь шхъафит зыху-гъэхэм къыщегъэжъагъеу адигэ лъэпкъеу тихэгъэг исхэми, дунаим тетхэми зы хъарыфылъэ яхэйн шенгэлэжхэр тегущыи. Зыхэм къялорэм шлошхуныгъэ фырамыи. Зы хъарыфылъэтии, зы литературабзэки тыхэнэу къяло. Адрэхэм ар Ioф къызэркъо зэрэшмыгыр къыдалтыгээ, нахь фэсакъыхээ Ioфым къытегущи.

Апэрэ купым щыщ непэ нэуас шүүзыфэтшыщ Хъэкомэ Инвер. Ар шенгэлэжхэр, егашэм коммуналэ хъязмэтын Ioф щишлаг. Пенсием мыкзоэ, аужирэ ильэс 25-м Адигэхэрэлэе иадминистрации архитектурэмкэ ыкы къэлэгэшсынэмкэ иотдел щилэжьаг. Егээджэн Ioфими, бээшэнгэхэм исэнхъяктэ апэчыж, ау адигэхэм зы хъарыфылъэ, зы литературабзэ зарямыи. «Тызыльэпкъи, зы хъарыфылъэтиэн фаеба?», elo Инвер. Ылорэ къодыен, адигэ лъэпкъициими атегэшпхыхъагъеу хъарыфылъэ зэхигъэуцаг. Аш шенгэлэжхэр тиргэгэшущи. Тызэхахэмэ, тыадыг тээ, зырызэу къытэупчхэмэ, «Усыд цыф лъэпкъа?» заолкэ, зым «черкес» elo ареягэхты, адэм «кабардинец» elo, яшнэрэр «адигеец». Ар тэрэзэп. Тызильэпкъи, адигэхээ хэтрэ адиги заригэхтын фае. Джашыпкъ къикыицэ зы алфавит, пшэхэнэп, ушынэмэ, зы адигэ литературабзи. А Ioфыгъошкор зешомохэу зы хъарыфылъэ къыхэлгэхэмий Ioф ёшшэцтэп. Лъэпкъитум, аш нахьбэми зы бээ яэу мэхъу (гүшүнэм пае, испаныбэр), ау зы лъэпкъи бзиту илэн ылъэцкъицтэп. Адигэ литературэ бзиту тиэхугъеу elo. Сэ сишошыкэ, аш фэдэ хъурэп. Литературэ бзиту тиэхэмэ, тыльэпкъицэ зы хъарыфылъэ къыхэтхын фае, непэ дгээфедэхэрэ адиги зы лъэпкъеу зытэлхэхэмэ, урысхуу тызыхэхэмэ къызэркъо къытагъеу. Аш щыт сэ зэхэгэшьцагуягэр.

— Сэ зэрэслэйтэрэмкэ, къэбэртахэм, Ѣрдэжхэм ыкы адигэхэм зэдьярьеу зы хъарыфылъэ непэрэ адигэхэм агае къыхэпхын пльэкъицтэ, — къыщело Инвер пэублэ гүшүнэм. — Сэ сишошыкэ, аш фэдэ хъарыфылъэ благъеу eklyal эзэхэгэшьцагуягэр. Тыдэ щылэ адиги зы лъэпкъеу зытэлхэхэмэ, урысхуу тызыхэхэмэ къызэркъо къытагъеу. Адигэ непэ зэрэштийр. Адигэ непэ

Урысыем исыр лъэпкъицэ гоштыгъэ хъугъэ, Ѣекыб къэралыгъохэм арсыхэр черкескэ маклохэм. Ар зилажьэр тэры, тиакыл темыфу тэр-тэрэу зытэгэши. Тызэхахэмэ, тыадыг тээ, зырызэу къытэупчхэмэ, «Усыд цыф лъэпкъа?» заолкэ, зым «черкес» elo ареягэхты, адэм «кабардинец» elo, яшнэрэр «адигеец». Ар тэрэзэп. Тызильэпкъи, адигэхээ хэтрэ адиги заригэхтын фае. Джашыпкъ къикыицэ зы алфавит, пшэхэнэп, ушынэмэ, зы адигэ литературабзи. А Ioфыгъошкор зешомохэу зы хъарыфылъэ къыхэлгэхэмий Ioф ёшшэцтэп. Лъэпкъитум, аш нахьбэми зы бээ яэу мэхъу (гүшүнэм пае, испаныбэр), ау зы лъэпкъи бзиту илэн ылъэцкъицтэп. Адигэ литературэ бзиту тиэхугъеу elo. Сэ сишошыкэ, аш фэдэ хъурэп. Литературэ бзиту тиэхэмэ, тыльэпкъицэ зы хъарыфылъэ къыхэтхын фае, непэ дгээфедэхэрэ адиги зы лъэпкъеу зытэлхэхэмэ, урысхуу тызыхэхэмэ къызэркъо къытагъеу. Адигэ непэ зэрэштийр. Адигэ непэ

макл. Аш изакъоп шуагъеу къытырэр — мэкыитф (тамыгытф) кээ хэт укъеджэнээр нахь псынкэ къашэу. Иксуственнэ макъэу хэтхэр хэзгээгээгэх (гүшүнэм пае, хъарыфылъэ къэралыгъохэм атетэу гъэпсигъэнхэм япхыгъэ Ioфыгъохэр зэшшуахынхэу, къэралыгъо бзитгумэ (адигабзэмрэ урсыбзэмрэ) язэгэшшэнэрэ ягъэфедэдэнэрэ фээзигъэчэфыштхэ амалхэр республикэм ихэбээ къулыкуу гъэнэфагъэхэм къагъохэу ыкы агъэфедэнхэу зафагъэзэнэу.

Мы Ioфыгъошкор изэшшохын фэйорышшэн ыльэцкъицт силофшагъэ. Аш лъэшэу сегъэгумэкыти, хъарыфылъэм изэхэгъэуцон 1988-рэ ильэсэм къыщегъэжъагъеу 2017-рэ ильэсэм нэс Ioф дэсшагъ.

Аш фэдэ пэублэ гүшүнэм игуусэу мээзэ пчагъэхээ узэкэлэбэжжимэ Инвер хъарыфылъэр гъэзтэйм къыригъахъэмэ шошгыу къытфихыгъ. Ау бзэшшэныгъэлэжхэр зытэмыгушылагъэхэр къыхэтымыутэмэ нахь тэрэзэу теплэгъиг, етлан гъэзэт нэкүубгъор зэрэгэлэпсирэ техникэри хъарыфылъэм ихэутын темыгъэлэпхыхъагъеу къычээгъиг.

Джы мы мафэхэм гуманитар шенгэхэмэ апьлы республикэ институтын Хъэкомэ Инвер зэхигъэуцогъэ хъарыфылъэм фэгъэхыгъеу Иенэ хурае щыкъуагъ. Аш хэлэжьагъэх ежь институтын ибзэофишшэхэм анэмкэи Адигэ къэралыгъо университетын адигэ филологиэмрэ культурэмрэмкэ ифакультет ишшэнгэлэжхэр, нэмэйкхэр.

Иенэ хурааер къызээхыгъыкыи зэршиагъ институтын ипашшэу Лынгэхэй Адамэ. Аш ылж хъарыфылъэр зэхэзгэшгэуцогъэ Хъэкомэ Инвер иофшагъэ къытегущиагъ. Адигэ лъэпкъицми атегэшпхыхъагъе хъарыфылъэм Ioф зэрэдишагъэр, макъэхэм атэфэрэ тамыгъэхэр къызэрэхихыгъэхэр, нахь гуригээшшохуу хууным пае къыдилтыгээ лъэнэхъохэр къытуагъэх.

Етлан шенгэлэжхэм иофшагъэм яшшошхэр къыралоплаагъэ. Зэкэми зэдьрагъаштэу къыуагъэр хъарыфылъэм икъу фэдизэу уишшош къытэлэнэм пае аш тэрэзэу уфэнэлосэн, уахтэ уилэ зэбгэшшэн, зэхэлэхэн зэрэфаер ары. Къэгушыагъэхэр Гыыш Нухэе, Блыгэшшэо Мирэ, Мэшфэшшу Нэдждэт,

Чэмшшо Гъазый, Цуекъо Алый, Лэупэкэ Нурубий ыкы нэмэйкхэм Ioфшагъэм агу рихъеу хэтыр къыхагъэшыг, Ѣыкагъауягъ фалтэгъуцэхэри къыуагъ.

Чэмшшо Гъазый къызэриуягъэмкэ, чыпэ зэфэшхъафхэм ашыпсэурэ зы лъэпкъыр нахь зэпэблагъэ хуунымкэ зэклэми къагурыон, аштэн хъарыфылъэм мэхъанэшхо ил. «Умысысихэу ушысынэрэ тэрэзэп, ау хъарыфылъэ зэхэгъуцоным пае а лъэнэхъохэр дэлэжьагъэхэм яофтшагъэхэм уашыгъозэн фае», къыуагъ аш.

— Инвер фэдэхэм «тхъаутгъээшсэу» ятлон фае Ioфыгъом зэригъэгумэхъэрэдэйм пае. Мыш фэдэу зэхэуцогъэ хъарыфылъэ пчагъэ сарихыллагъ, джидэдэми 5 — 6 фэдиз щы. Ау ахэр зэхэзгэшгэуцогъэхэм зы бзэшшэнгэлэжжий ахэтэп — инженерх, археологх, нэмэйкх. Сэ къызэрэшшошырэмкэ, умыбзэшшэнгэлэжхэу Ioфыгъом зэшшохыгъуай. Мы Ioфыгъом Къомэфэ Мухъэдин бэрэ дэлэжьагъ, ар анахь тэрэзэу Ioфым къеклоплагъэ къысити, министрствами, парламентми схыгъагъэ. Ау алфавитыр зэблэпхууныр Ioф къызэрэрик, бээ къыпкъицтыр, ильэс 90-м зэуудгээшкъагъэр къодын ыльэцкъицт, — къыуагъ Бырсыр Батырый.

Цуекъо Алый Инвер бзэшшэныгъэлэжхэу щымытми, ыгъэгумэйкэ ильэс 28-рэ Ioф зэрэдишагъэм пае «тхъаутгъээшсэу» enlon фаеу ылъытагъ.

— Алфавитыр зыгорэхэр хэшшыагъэхэм зэрэфаэр гъэнэфагъэ, гузэжьогъу Ioфкэ аш фэдэ Ioфшэнгэ утегущи. Иенэ хурааер къызэрэхихыгъэхэр, нахь гуригээшшохуу хууным пае къыдилтыгээ лъэнэхъохэр къытуагъэх.

Шыпкъэр поштмэ, Ioфыр къызэрэриклоу щытэп, Иенэ хурааер хэлажьагъэрэдэйрээ чыпэ зэрэтигъэхэр. Ильэсэйбээ хууным зэрэгэшшэнэй къын къызэрэхихыгъэр алфавитыр ехгээшгэуцогъэ. Ар нахь Иэрэфэгъу шыгъээн фаеу elo. Ау Ioфыр зы чыпэ икъирэп. Етлан зы чыпэ икъирэп тхыбзэр зэблэхэгъигъэ хууным пае къыдилтыгээ лъэнэхъохэр къытуагъэх.

СИХЬУ Гошнаагъу.

Къыдэкъыгъо гъэшшэн

Къэбэртэе-Бэлькъарыр Урысыем зыгохъагъэр ильэс 460-рэ зэрэхъурэм ехъулэу Москва къыщидэкъыгъо гъэшшэнэхэм ита-рихь мэхъанэшхо Ѣызнигъэхээ Черкассэ лъэпкъым къыхэ-къыгъэхэм ясурэтхэр, ахэм афэгъэхыгъэ къэбархэр зыдэль мультимедийнэ библиоте-кэх хъалэмэт.

Аш хэлхэх Инал Нэф, Идар Темрэйко, Темрэйко ылхуухэу Гошнунае, Мэлхуурьб, Идархэу Къамболэт, Мам-сырько, Черкассэхэу Дмитрий, Иван, Яков, Михаил, Къасболэт, Алексей, Владимир, нэмэйкхэми ясурэтхэмэрэ ахэм афэгъэхыгъэ тхыгъэ къэклхэмэрэ. Урысыем ита-рихь ианахь лъэхэнэ кын дэдэхэм Черкассэ ллакъом къыхэхэ-

хэхэм ягъэхъагъэхэр, Урысыем пачынхъагъум илэнтээ анахь инхэр къазэ-рафагъашшуаштэгъэхэр, шенгэгэе куу зэрягагъэр ахэм къахэш.

1557-рэ ильэсэм, Идар Темрэйко ихатыркэ, Къэбэртэе-чекес хъарыфылъэмэ зы ешшы, тамыгъэ 52-рэ (мэкхээ 50) хэт. Непэ хъарыфылъэр Адигеим исхэм агъэфедэхэрэдэйрэ тамигъэ 66-рэ (мэкхээ 64-рэ) хэт. Сэ зэгзэгэлэгээ хъарыфылъэр мэкхээ 14-кэ нахь

фагъэфедагъэх, пшъэрэльбэ зыгъэцкээрэ къыдэкъыгъом Медиагид хэт. Тхыгъэхэри, аудиомакъэхэри урысыбзээ инджилызыбзээ итых.

Проект хъалэмэтим иавторхы Къэбэртэе Адигэ Хасэм итхъаматэу, «Адигэ пасальэм» иредактор шхъаалэу Хъэшүцэ Мухъэмэрэ бизнесменэу Петерсон Иворэ, шенгэгэхэмкэ уччэжьэгъу къафэхъуцэхэх тарихь шенгэгэхэмкэ докторэу Къушхъэбий Анзоррэ тарихь шенгэгэхэмкэ кандидатэу Нако Феликсре.

Къыдэкъыгъо гъэшшэнэхэм къулыкъушшэмэ афагошгъэ. Джащ фэдэу медиакъыдэкъыгъохэр КъБР-м и шаплэхэм зышшогъэшшэнхэм ачла-Лъэпкъ библиотекэ, Лъэпкъ музей, гъотэштых. Къэбэртэе Адигэ Хасэм, нэмэйкхэи Ioф.

